

Механізм рейдерського захоплення як об'єкт криміналістичного дослідження

Андрій Євтушенко

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна,
e-mail: antutu14@gmail.com

*Розглянуто механізм вчинення кримінальних правопорушень шляхом рейдерського захоплення.
Розкрито етапи механізму рейдерського захоплення.*

Ключові слова: механізм рейдерського захоплення; криміналістичні рекомендації з протидії рейдерському захопленню.

Mechanism of Raider Capture as an Object of Criminalistic Research

Andriy Yevtushenko

The mechanism of committing criminal offenses by means of raider capture is considered. The stages of the mechanism of raider capture are revealed.

Keywords: mechanism of raider capture; forensic recommendations for countering raider attacks.

Останніми роками можна спостерігати тенденцію збільшення кількості кримінальних правопорушень, учинених шляхом рейдерського захоплення. Ці злочини сприяють утворенню та наявності таких негативних чинників: легалізації кримінальних сфер; ризиків інвестицій та зниження інвестиційної привабливості держави; колосальним економічним збитків країни; силовому та корупційному перерозподілу власності; збільшенню рівня корупції в державі.

Для кримінальних правопорушень, учинених шляхом рейдерського захоплення, характерні особливості, які обумовлюють складнощі під час їх розслідування. Однією з таких особливостей є специфічність, складність механізму їх учинення. Так, вивчення та аналіз юридичної літератури дають змогу охарактеризувати рейдерство як багатоступінчасте явище, що містить низку послідовних дій, спрямованих на єдиний злочинний результат. Це такі дії, як збір та накопичення інформації про об'єкт захоплення, здійснення захоплення, отримання контролю над підприємством, продаж захоплених активів із метою отримання прибутку. Механізм скоєння кримінальних правопорушень, учинених шляхом рейдерського захоплення, має такі етапи:

1) підготовка до рейдерського захоплення.

Для цього етапу характерні дії, спрямовані на збір інформації про об'єкт рейдерського захоплення, а саме, про установчі документи, ліквідне майно підприємства (компанії), реєстр акціонерів, наявність можливих

економічних правопорушень, рух грошових коштів за рахунками, відомості про партнерів і контрагентів, акціонерів, керівників, бухгалтерів тощо. Також підготовчими діями до рейдерського захоплення є виготовлення підроблених печаток установи, організації, підприємства, протоколів зборів акціонерів (учасників), установчих документів про переобрання директора підприємства, договорів купівлі-продажу акцій (часток), довіреностей на переуступку права вимоги, рішень суду та інших документів, за допомогою яких у подальшому планується здійснити рейдерське захоплення підприємства, тощо. Особливістю підготовки до рейдерського захоплення є здійснення й низки законних дій (легальне скуповування акцій та входження до складу акціонерів компанії, скуповування боргових зобов'язань підприємства, укладення тощо). Заключними діями з підготовки до рейдерського захоплення є реєстрація підставних фірм для подальшого оформлення на них угод із активами захопленого підприємства, «вербування» за гроші або «перекупівля» менеджерів підприємства, укладання договорів із агентствами з охорони для здійснення фізичної підтримки;

2) здійснення рейдерського захоплення. Цей етап містить такі дії: подання заздалегідь підготовлених підроблених документів до відповідних компетентних органів (суду,

державної податкової служби, департаменту державної реєстрації юридичних осіб; реєстрація змін в єдиному державному реєстрі юридичних осіб; порушення виконавчого провадження; подання судових позовів щодо захисту міноритарних акціонерів; оскарження права власності; прийняття забезпечувальних заходів; проведення загальних зборів акціонерів із порушенням установленої процедури або шляхом використання підроблених документів; здійснення психологічного або фізичного впливу на чинних керівників підприємств;

з) отримання та легалізація прибутку. Для цього етапу характерні такі дії: ухвалення рішення про реорганізацію товариства; навмисне доведення до банкрутства; цілеспрямоване заниження вартості підприємства та придбання його активів; відкриття у «дружньому» банку додаткового рахунку підприємства та переведення на нього коштів з інших рахунків цього підприємства; розпродаж майна підприємства фізичним та юридичним особам, не обізнаним про злочинний характер його відчуження.

Усі ці етапи об'єднані певним ланцюгом дій та мають єдину мету. Для здійснення таких дій потрібні великі фінансові та інтелектуальні ресурси. Рейдерське захоплення зазвичай здійснюють організовані злочинні групи, які діють під прикриттям будь-якої фінансової компанії. Окрім того, злочинні групи спеціалізуються на цих кримінальних правопорушеннях та мають корупційні зв'язки із владними структурами, а в деяких випадках пов'язані із іншими кримінальними угрупованнями.

Специфічність механізму рейдерського захоплення безумовно негативно впливає як на виявлення, так і на процес розслідування цих злочинів. Так, за виявлення рейдерського захоплення в органів досудового розслідування виникає низка проблем, зумовлених такими чинниками:

- латентністю цих кримінальних правопорушень. Вона виявляється в тому, що

законні (сумлінні) власники дізнаються про вчинене кримінальне правопорушення (рейдерське захоплення) через певний час, а дізнавшись про те, що вчинені неправомірні дії, намагаються самостійно, за допомогою служби безпеки, власних юридичних відділів відновити справедливість;

- відсутність достовірної інформації про організаторів, «замовників» рейдерського захоплення. Складна структура злочинного ланцюжка рейдерського захоплення, численність суб'єктів кримінального правопорушення та небажання організаторів, «замовників» фігурувати у процесі рейдерського захоплення призводить до того, що встановлення цих осіб часто стає неможливим;
- «легальність» певних етапів рейдерського захоплення. Аналіз судово-слідчої практики дає змогу стверджувати, що рейдери найбільш уразливі на етапі попередньої підготовки до захоплення, під час виготовлення підроблених документів. У тих випадках, коли не доведений факт використання обману, учинення шахрайських дій, наступні етапи рейдерського захоплення стають «юридично чистими», це дає змогу злочинцям діяти вже в межах правового поля та прикриватися «спором суб'єктів господарювання». Окрім того, у випадку несприятливих перспектив злочинці можуть зупинитися на якомусь етапі рейдерського захоплення, і тоді довести їх намір заподіяти майнові збитки інтересам громадян, суспільства та держави стане вкрай складним, а подекуди неможливим.

Отже, розуміння специфіки механізму рейдерського захоплення сприяє виявленню та успішному розслідуванню цих злочинних проявів та розробленню й запровадженню ефективних криміналістичних рекомендацій із протидії цим кримінальним правопорушенням.